

Gråzonesprog

Af: Jette Guldborg Schønning og Anne-Marie Hatami-Rezania, lærere i dansk som andetsprog

Når tosprogede skal tage en uddannelse, kan det såkaldte gråzonesprog komme til at ligge som en forståelsesmæssig barriere mellem det almene sprog og det nye fagsprog.

For nylig har Integrationsministeriet udsendt en rapport (se nedenfor) om muligheder og barrierer for tosprogede, der kommer med en danskuddannelse fra et sprogcenter og skal fortsætte på en erhvervsuddannelse på AMU eller EUD.

En af de største barrierer er manglende ordforråd. Det er ikke de regulære fagord, der er problemet. Til ethvert fag hører en række fagspecifikke ord og udtryk, som er nye for alle, også for modersmålstalende. Den egentlige barriere er det såkaldte førfaglige gråzonesprog.

Groft sagt er gråzonesproget det ordforråd, som forstås og anvendes af alle danskere, men som for tosprogede er ukendt og derfor en ekstra barriere i forsøget på at lære fagordene. Til illustration af dette nævnes der i rapporten et eksempel, hvor en lærer introducerer begreber som et kvadrat og et rektangel med udgangspunkt i ordet firkant, som alle, men ikke alle med dansk som andetsprog, forstår. Sidstnævnte kender godt begrebet, men ikke det danske ord for det. Andre "dåse-åbnere" kunne være linie, hjørne, flade, længde etc. Selvom danskere kender dem, er de ofte fremmede for tosprogede, og er således en barriere for forståelsen.

Mængden af gråzoneord er meget stor. Således viser en norsk undersøgelse, at der fx i en geografibog fra folkeskolen med et totalt antal ord på 253.994 er 159.704 almene ord, 6.210 fagord og ikke mindre end 88.080 førfaglige gråzoneord.

Gråzoneordene er velkendte for de fleste modersmålstalende elever og studerende på forhånd. Underviserne på de faglige uddannelser opfatter dem ikke som "nye/ukendte" ord og forklarer dem derfor ikke. Disse bliver derimod ofte brugt til at forklare nye fagord med, og det er problematisk, fordi gråzoneordene ofte er ukendte for deltagere med dansk som andetsprog, som på den måde skal lære nyt gennem andet nyt. Problematikken forstærkes af, at, at man når man skal gætte et ord på et fremmedsprog, så gør man det ofte ud fra lydstrategier: Hvad lyder det som om, det kunne betyde? Som modersmålstalende bevæger vi os meget mere inden for betydningsfelter, når vi skal gætte. •Hvad kan dette ord betyde inden for denne sammenhæng? Vi associerer kun til én bestemt form for "bakker", når vi hører ordet i geografisammenhæng, og til en anden, når det handler om køkken/kantine. For en tosproget kan det skabe forvirring, hvis man kun kender ordet i den ene betydning og skal forstå det i en anden.

Rapportens forfattere understreger vigtigheden af, at denne type undervisning støttes af praksisbaseret læring og læringsrum, hvor konteksten er klar og konkret for kursisterne. Og udover at supplere med særlig dansksproglig støtte, der har fokus på gråzonesproget og fremme af for- forståelse fremfor reparation - er det også nødvendigt for faglærerne på fx. AMU/EUD at imødekomme de sproglige udfordringer.

Vi mener, at rapporten har stor relevans for alle, der beskæftiger sig med undervisning, vejledning og integration af personer med dansk som 2.sprog – særligt fordi behovet for en fagspecifik indsats allerede ses.

Hvis du vil vide mere, anbefaler vi at læse rapporten:

"Muligheder og barrierer – en undersøgelse af overgangen mellem sprogcentre og erhvervsrettede uddannelser", af Karen Lühnd, Ellen Bertelsen og Marianne Søgaard Sørensen.

Der er netop kommet endnu en rapport om overgangen fra studieprøve til videregående uddannelser:

"Fra studieprøven til de videregående uddannelser. En undersøgelse af de nødvendige og tilstrækkelige kompetencer", af Karen Lund og Ellen Bertelsen.

Rapporterne kan downloades gratis på Integrationsministeriets hjemmeside: <http://www.inm.dk> eller købes i bogform på www.schultzboghandel.dk.